

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА**

71 – 158/ 12
Београд

дел.бр. 27915 датум: 22.01.2013. г.

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

Република Србија
Аутономна Покрајина Војводина
ПОКРАЈИНСКИ ОМБУДСМАН

BEOGRADSKI CENTAR
ZA LJUDSKA PRAVA

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

**МОНИТОРИНГ УСТАНОВА
У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ
ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ**

**МОНИТОРИНГ
ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА**

Извештај о посети ПС Жабалъ

Београд, новембар 2012. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, са службеним лицима која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређење услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по Јавном позиву³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUKOM), Међународна мрежа помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

План посета НПМ за 2012. годину је сачињен у складу са договором Заштитника грађана, Покрајинског Омбудсмана и изабраних удружења која су задужена да системски прате положај лица лишена слободе у посебним областима.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ ће одржавати стални дијалог са посећеном установом као и органом у чијем је саставу, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011

² 12. децембра 2011. године

³ објављеном 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	Полицијска станица Жабаљ / у саставу Полицијске управе Нови Сад
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака.
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са Покрајинским омбудсманом АП Војводине и удружењем грађана Београдски центар за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, у складу са Планом посета Националног механизма за превенцију тортуре за 2012. годину
ДАТУМ ПОСЕТЕ	8. новембар 2012. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена писаним путем
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	вођа тима: Стеван Арамбашић, заменик Покрајинског омбудсмана АП Војводине чланови тима: Јелена Самарџић, саветница Заштитника грађана Никола Јевтић, саветник Заштитника грађана Оршоља Дели Видач, саветница Покрајинског омбудсмана АП Војводине Андријана Човић, саветница Покрајинског омбудсмана АП Војводине Жарко Марковић предстаник Београдског центра за људска права

ТОК ПОСЕТЕ

ФАЗА I: РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета тима Националног механизма за превенцију тортуре започета је разговором са Жељком Марјановићем, командиром полицијске станице и Сашом Сивчевићем начелником полицијске испоставе Жабаљ, Полицијске управе Нови Сад, којом приликом је указано је на мандат НПМ, опште циљеве који се желе постићи, принципе поступања и план посете Полицијској управи. Командир Полицијске станице је представио Полицијску станицу у општим цртама, и указао на основне проблеме са којима се Полицијска станица суочава у раду.

ФАЗА II: ОБИЛАЗАК УСТАНОВЕ

Тим НПМ је посету наставио обиласком зграде Полицијске станице Жабаљ. Прегледане су и фотографисане просторије за полицијско задржавање и извршен обилазак просторија за испитивање осумњичених.

ФАЗА III: РАЗГОВОР СА ЗАТЕЧЕНИМ ЛИЦИМА

Тим НПМ није обавио појединачне интервјуе са лицима лишеним слободе у Полицијској станици Жабаљ, јер у моменту посете није затечено ни једно лице коме је одрежено полицијско задржавање. Обављени су разговори са затеченим полицијским службеницима који су чланове тима НПМ информисали начину рада, као и проблемима са којима се суочавају у раду.

ФАЗА IV: УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у документацију у предметима која се односе на лица према којима је одређено задржавање.

ФАЗА V: ЗАВРШНИ РАЗГОВОР СА РУКОВОДСТВОМ УСТАНОВЕ

Посета Полицијској станици Жабаљ окончана је завршним разговором тима НПМ са руководством Полицијске станице.

Вођа тима НПМ указао је на основне утиске о посети, пре свега о поштовању права лица лишених слободе, о елементима који могу довести до појаве тортуре, нечовечног или понижавајућег поступања, као и односу запослених према тиму НПМ. Прибављена су и додатна објашњења о појединим релевантним околностима. Изражена је спремност руководства Полицијске станице да се спроведу мере које буду предложене у извештају о посети.

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви полицијски службеници у Полицијској станици Жабаљ остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ и преглед свих просторија и инсталација, фотографисање, пружили све тражене информације, омогућили увид у тражену документацију, без обзира на степен њене тајности.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОЛИЦИЈСКОЈ СТАНИЦИ

ПОЛИЦИЈСКА СТАНИЦА	ЖАБАЉ <i>у саставу Полицијске управе Нови Сад</i>
Адреса ПС	Николе Тесле бр. 5
Тел. ПС	021/831 – 445
Командир ПС	Жељко Марјановић
Испоставе и одсеци у ПС (који примењују полицијска овлашћења)	Полицијска испостава Сектор саобраћајне полицијске испоставе
Просторије за полицијско задржавање у ПС	Постоје две просторије за полицијско задржавање по Закону о безбедности саобраћаја на путевима и по Закону о полицији. Лица којима је задржавање одређено по Законик у кривичном поступку у трајању до 48 сати смештају се у притворској јединици Окружног затвора у Новом Саду.

Број лица којима је одређено задржавање у ПС у 2011. г.	Због кривичног дела	11
	Због прекршаја	42
Број обављених лекарских прегледа задржаних лица у 2011. г.		42
Исхрана лица у време задржавања	Не обезбеђује се	
Број задржаних лица којима је решењем суда одређен притвор у 2011. г.		6
Употреба средстава принуде од стране полицијских службеника ПС у 2011.г.	Физичка снага	6
	Службена палица	/
	Средства за везивање	4
	Ватрено оружје	/
Притужбе на поступање полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број притужби	4
	Број основаних притужби	/
Дисциплински поступци за извршене повреде службене дужности полицијских службеника ПС у 2011.г.	Број поступака	2
	Изречених мера за тешке повреде	1
	Изречених мера за лаке повреде	1
	Поступци у току - неокончани	/

ПОСТУПАЊЕ У ВРШЕЊУ ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Затечени полицијски службеници су навели следеће:

Лице које је лишено слободе се одмах обавештава о својим правима, и то најпре усмено, а затим путем обрасца, ког лице лишено слободе потписује. Обавештења се лицима лишеним слободе дају на српском језику, а у полицијској станици има полицајаца који се са њима могу споразумети и русинском језику који је у службеној употреби на територији општине Жабаљ. Ради комуникације са особама које не разумеју ни српски ни русински, или су оштећеног слуха, ангажују се овлашћени тумачи из Новог Сада. Пре свега лице се поучи: да није дужно ништа да изјави и да све што изјави може бити употребљено као доказ, да има право на браниоца по свом избору, да несметано контактира са браниоцем и да бранилац присуствује његовом саслушању, да се о лишењу слободе без одлагања обавесте лица по његовом избору и да има право да га прегледа лекар.

Претресе лица лишених слободе увек обавља службено лице истог пола као и лице које се претреса. У случају одузимања ствари сачињава се потврда о привремено одузетим предметима, коју потписује лице коме је извршено одузимање и примерак потврде му се одмах уручује.

Обавештавање блиских лица по захтеву лица лишених слободе се обавља одмах по лишењу слободе, о обавештавању се увек сачињава службена белешка.

Лицу лишеном слободе се омогућује право да позове изабраног браниоца, а бранилац по службеној дужности се одређује са списка Адвокатске коморе Војводине.

Решење, односно наредба о задржавању лица се доноси и уручује најкасније у року од шест сата по лишавању слободе, а рок задржавања почиње да тече од момента лишавања слободе (у случају када се примењује Законик о кривичном поступку односно Закон о безбедности саобраћаја на путевима и Закону о полицији). Решење о задржавању лица садржи правну поуку, а наредба о задржавању не садржи поуку о правном леку, јер он није предвиђен.

Лекарски прегледи се обављају у полицијској станици, увек по пријему задржаног лица у станицу без обзира да ли лице захтева медицински преглед или не, и након употребе средстава принуде. Према наводима полицијских службеника не постоји проблем у вези обављања лекарских прегледа. Налаз и мишљење лекара се прилаже у документацију о употреби средстава принуде.

Према изјавама полицијских службеника извештај о употреби средстава принуде се сачињава у сваком случају када се примене средства принуде.

Полицијски службеници су навели да су се лица лишена слободе у протеклих годину дана два пута притужила на рад полицајаца – једна притужба је била због понашања полицијског службеника ван службене дужности, а по другој притужби се још води поступак и односи се на понашање полицијског службеника а не на употребу силе.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ПОЛИЦИЈСКО ЗАДРЖАВАЊЕ

У просторије за полицијско задржавање у ПС Жабал се смештају лица којима је задржавање одређено наредбом по ЗОБС и решењем по ЗЈРМ, у трајању до 12 сати. Током обиласка просторија није затечено ниједно задржано лице.

Објект у коме је седиште ПС Жабал чине две приземне зграде, у једној се налазе управне просторије полиције, а у другој две просторије за полицијско задржавање. Објект је из периода 1970–1980. године, у добром стању.

Простор за шетњу на свежем ваздуху не постоји.

Обе просторије за задржавање су једнаких површина. Просторије су површине око 10 квадратних метара, висине око 3 метра.

У првој просторији за задржавање која се налази лево од улаза у заједнички ходник постоји један лежај, чине га метална клупа са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 1,2 метара. Постоје два ћебета која делују чисто, а душек и постељина нема.

У другој просторији која се налази десно од улаза у заједнички ходник постоје два лежаја, чине их металне клупе са дрвеним даскама, димензија око 2,2 x 1,2 метара. Постоје четири ћебета, душека нема, а ни постељине.

Прозори у просторијама за задржавање не постоје, тако да је онемогућен доток природне светлости и свежег ваздуха. Вештачко осветљење у просторијама такође не постоји, на плафону заједничког ходника просторија постављена су два рефлектора који осветљавају обе просторије, јачина светла је задовољавајућа.

Обе просторије изгледају уредно и одржавано. Приметна је мања количина влаге на појединим деловима зидова. Под у обе просторије је бетонски. Хигијена је задовољавајућа.

У просторијама за задржавање не постоји мокри чвор, а wc се налази изван објекта у коме су просторије за задржавање и чине га wc шоља и писоар у добром стању. Топле воде нема. Вода не цури. Хигијена је добра.

У просторијама за задржавање не постоји славина за текућу воду за пиће, вода за пиће се према наводима начелника полицијске станице обезбеђује тако што се увек донесе балон који стоји испред просторија, и даје се по захтеву задржаног лица.

УТВРЂЕНО

У ПС Жабал задржаним лицима није на одговарајући начин омогућено коришћење воде за пиће.

ОСНОВ

Лица лишена слободe морају имати несметан приступ води за пиће. Вода мора испуњавати важеће хигијенске услове.⁴

ПРЕПОРУКА

Унутар просторија за задржавање у ПС Жабал инсталираће се славине за текућу воду (водећи рачуна да славина не представља ризик за повређивање или оштећење - по моделу постојећих испирача за тоалет) или ће се задржаним лицима на други одговарајући начин омогућавати довољне количине воде за пиће.

У ПС Жабал се задржаним лицима, која се не задржавају дуже од 12 сати, не даје ни један оброк.

УТВРЂЕНО

У ПС Жабал задржаним лицима се исхрана омогућује само уколико полицијско задржавање траје дуже од 12 сати.

ОСНОВ

Лицима лишеним слободe током полицијског задржавања мора се омогућити најмање један потпун оброк дневно подобан за одржање њиховог здравља и снаге.⁵

ПРЕПОРУКА

ПС Жабал ће задржаним лицима омогућити један оброк најкасније у року од 6 сати од момента лишења, а у случају да задржавање траје дуже од 12 сати, задржаном лицу ће се обезбедити три obroка дневно (доручак, ручак и вечера).

⁴ СРТ стандарди (2010) параграф 47, Правилник о полицијским овлашћењима члан 36. став 1.

⁵ Правилник о полицијским овлашћењима члан 36. став 1. и СРТ стандарди (2010) параграф 47

У просторијама за задржавање ПС Жабал не постоје грејна тела, већ се просторије загревају путем калорифера који се налази у заједничком ходнику просторија.

УТВРЂЕНО

У седишту ПС Жабал није обезбеђена загрејаност просторије за задржавање.

ОСНОВ

Просторије за задржавање морају да испуњавају одређене материјалне услове у које се смештају лица лишена слободе, између осталог морају бити примерено загрејане.⁶

ПРЕПОРУКА

ПС Жабал ће постављањем грејних тела у просторији за задржавање обезбедити њену примерену загрејаност у зимским условима.

⁶ Препорука упућена Влади Србије (2007) и (2011), параграф 36. и 31.

У просторијама за задржавање ПС Жабал не постоји електрично звоно за позивање дежурних полицијских службеника. Према наводима начелника полицијске станице када се лице задржи полицијски службеник дежура у ходнику.

У ПС Жабал се не води посебна евиденција о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника, јер према мишљењу начелника ПС, нема потребе за тим, с обзиром да полицијски службеник дежура у заједничком ходнику.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање лица у ПС Жабал није установљен ефикасан систем који ће задржаном лицу омогућити да позове дежурног полицијског службеника.

ОСНОВ

Просторије за полицијско задржавање морају имати електрично звоно подобно да се позове дежурни полицијски службеник у случају потребе (лоше здравствено стање, жеђ, физиолошке и друге потребе).⁷

ПРЕПОРУКА

ПС Жабал ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати дугмад аларма за позивање дежурног полицијског службеника.

Противпожарни апарати постоје у полицијској станици, упутство за поступање у случају пожара не постоји као ни евакуациони пут.

УТВРЂЕНО

ПС Жабал није обезбеђена комплетним системом противпожарне заштите.

ОСНОВ

Полицијски службеници су одговорни за безбедност задржаног лица од његовог смештања у простор за задржавање до његовог отпуштања.⁸

Уређаји за откривање и јављање пожара морају се одржавати у исправном стању, у складу са техничким прописима и упутствима произвођача, а у циљу обезбеђивања њиховог сталног и несметаног функционисања.

Основна обука из области заштите од пожара организује за све запослене.⁹

ПРЕПОРУКА

ПС Жабал ће унапредити систем противпожарне заштите тако ће поставити на одговарајућим видљивим местима у згради ПС план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу да се задржаним лицима обезбеди заштита физичког интегритета.

⁷ СРТ стандарди (2010) параграф 48

⁸ Правилник о полицијским овлашћењима („Сл. гласник РС“ , бр. 54/2006), члан 34. став 1

⁹ Закон о заштити од пожара („Сл.гласник РС“ , бр.111/2009), члан 43. став 1. и 2.

У ПС Жабалъ кутија са прибором за прву помоћ не постоји а полицијски службеници нису прошли обуку за пружање исте.

УТВРЂЕНО

У ПС Жабалъ не постоји кутија са прибором за прву помоћ, а полицијски службеници нису прошли обуку за пружање исте.

ОСНОВ

Основна обука из области заштите од пожара организује се за све запослене.¹⁰

Свака установа дужана да оспособи одговарајући број запослених за пружање прве помоћи.¹¹

ПРЕПОРУКА

ПС Жабалъ ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника за пружање прве помоћи, и обезбедити кутију са прибором за прву помоћ.

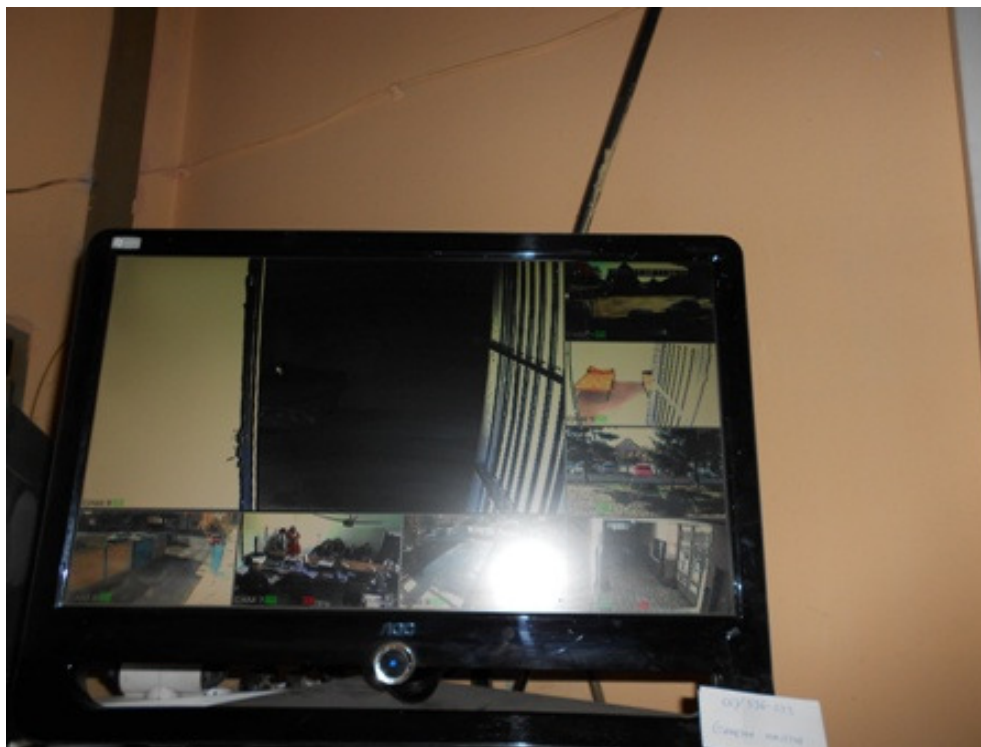
Обе просторије су покривене видео надзором и то са три камере. Две се налазе са леве стране од улаза у заједнички ходник просторија испред прозора, а трећа са десне стране заједничког ходника.

¹⁰ Закон о заштити од пожара („Сл.гласник РС“ , бр.111/2009), члан 43. став 1. и 2.

¹¹ Закон о безбедности и здрављу на раду („Сл. гласник РС“ , бр. 101/2005), члан 15. став 9.

Надзор се прати преко монитора који се налази у просторијама дежурног полицијског службеника. Снимци се чувају 15 дана а онда се уништавају.

Обавештење о видео надзору постоји и налази се на улазу у зграду где су просторије за задржавање и у заједничком ходнику просторија.

УВИД У ДОКУМЕНТАЦИЈУ

Извршен је увид у књиге задржавања које се воде у ПС Жабал, нису уочене неправилности.

Извршен увид у предмете који се тичу задржавања Ј.Д. и С.Ђ.

Ј.Д. је лишен слободе 21. октобра 2012. године, у 1 сат и 34 минута, на основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима. Решење о задржавању је донето и уручено му истог дана у 2 сата и 45 минута. Поучен је о правима, сачињена је потврда о одузетим стварима, а породица задржаног је обавештена о његовом лишењу слободе. Приликом пријема у полицијску станицу прегледао га је лекар, извештај лекара налази се у предмету. Документација о задржавању је уредна.

С.Ђ. је лишен слободе 16. октобра 2012. у 18 сати и 15 минута. Лекарски преглед му је омогућен одмах по доласку у полицијску станицу. Иначе, како смо сазнали у разговору са полицијским службеницима у овој станици, пракса ја да свако лице лишено слободе одмах по пријему прегледа лекар, без обзира на то да ли су против њега употребљена средства принуде и без обзира на то да ли оно такав преглед захтева. Као и у претходно наведеном случају, документација о задржавању је уредна и увидом у њу нису уочене било какве неправилности у поступању према задржаном лицу.

Извршен је и увид у документацију о употреби средстава принуде. Нису уочене неправилности.

Извештај сачинили:

Јелена Самарџић
Жарко Марковић

ЗАМЕНИК ЗАШТИТНИКА ГРАЂАНА

Милош Јанковић